

МІЖНАЦІОНАЛЬНІ ШЛЮБИ В ЕТНІЧНИХ ПРОЦЕСАХ ГАЛИЧИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

У статті розглядається одна з форм міжетнічних контактів – мішані шлюби. Досліджено прояви цього явища в умовах Галичини міжвоєнного періоду. Головна увага зосереджується на питаннях причин міжнаціональних шлюбів і їх впливу на етнічні процеси в краї; ставлення до проблеми польської та української сторін, вияву в міжнаціональних шлюбах зв'язку між етнічним і конфесійним чинниками.

Ключові слова: етнічні процеси, міжнаціональні шлюби, асиміляція, віросповідання, ендогамія, національна приналежність.

Глобалізаційні процеси в сучасному світі, в які включена й Україна, відзначаються інтеграцією етнічно, конфесійно, культурно й лінгвістично різнорідних груп людей в гомогенне ціле – наднаціональне суспільство. За таких умов актуалізується питання збереження етнокультурної й національної ідентичностей націй. Сучасні дослідники (С.Супругова, Ю.Бромлей) вважають, що для механізму стабілізації етносу особливе значення відіграє ендогамія, яка розуміється як укладення шлюбів усередині своєї спільноти, тобто утворення однопіслядкових сімей. Сім'я є тією ланкою суспільства, яка серед усіх соціальних інститутів найбільш тісно пов'язана з етнічними процесами. Саме в ній відбувається становлення етнічної самосвідомості людини, визначення її етнічної приналежності. Сім'я відіграє важливу роль у таких етнічних процесах, як консолідація, асиміляція, інтеграція. Однак етносу притаманна взаємодія з іншими етнічними спільнотами, що проявляється в різних формах. Саме завдяки міжнаціональним шлюбом етнос знаходиться не в статичній, а в динамічній рівновазі з оточуючим етнічним середовищем, що складається з інших етносів.

Одним із важливих факторів установа етнічних і ендогамних перешкод є державні кордони [26, с.119]. Утворення польської держави (1918 р.) супроводжувалося встановленням нових державних кордонів, у результаті чого до її складу були включені етнічні українські землі. Це сприяло інтенсифікації міжгрупових контактів і посилило фактор міжетнічної взаємодії. Суттєву роль у формуванні кордону ендогамії можуть також відігравати мова, релігія, етнічні стереотипи й т. д. Однак, зважаючи на близькість польської й української мов, вони не могли виконувати роль бар'єра (цьому також перешкоджала політика польського уряду, спрямована на запровадження польської мови в усіх сферах життєдіяльності галицького суспільства). Отже, саме релігія стає головним фактором збереження ендогамії населення Галичини досліджуваного періоду. Висвітлення цього аспекту проблеми стало нашим завданням у даній статті.

Проблема міжнаціональних шлюбів привертала увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Окремим теоретичним аспектам проблеми присвятили свої наукові праці російські дослідники Ю.В.Бромлей, А.А.Сусоколов, С.Супругова та Л.Н.Терентьєва [29]. С.Рудницький в одному з розділів книги "Чому ми хочемо самостійної України?" вивчає проблему міжетнічних сімей з точки зору еugenіки [30]. С.Конрад здійснив детальне статистичне дослідження цього явища на території польської держави [23]. Серед сучасних науковців окремі аспекти досліджують П.Сіреджук (мішані шлюби в середовищі німецьких колоністів) та Н.Яковенко (міжконфесійні шлюби української еліти доби середньовіччя).

Загалом, ураховуючи досягнення вищезазначених науковців, ми намагалися більш детально висвітлити вплив етнічного й конфесійного чинників на міжнаціональні шлюби в конкретних історичних умовах Галичини міжвоєнного періоду та причини появи таких шлюбів і їх наслідки для етнічної ситуації краю.

З релігійного погляду можна виокремити 3 групи мішаних шлюбів: 1) християнин – нехристиянин (християнин – іудей); 2) християнин, але різного віровизнання

(католик – протестант); 3) християни, але різних обрядів (грецького – латинського). Розглянемо дві останні групи.

Про наявність і важливість проблеми міжетнічних шлюбів і сімей в міжвоєнний період свідчить значна увага до неї як із боку польської, так і української державної та церковної влади. Польська влада протягом 6 років (1927–1932 рр.) вела облік цих шлюбів (фіксуючи місяці укладення таких шлюбів, вік наречених, громадянський статус, віровизнання). Це питання турбувало й українську громадськість. У газеті “Діло” в 1930 р. з’являється замітка “Застрашаючі цифри” [21, с.1], в якій автор розглядає міжнаціональні шлюби як серйозну проблему, що потребує нагального вирішення, а невдовзі виходить статистичне дослідження С.Конрада. Про значне розповсюдження мішаних шлюбів пише й С.Рудницький: “Процент українських одиниць, що дружитья з чужинецьким живлом, є надзвичайно високим. Навіть у такій Галичині, де відносини викопали просто пропасть поміж українським а польським народом, мішані польсько-українські подружжя надміру часті” [30, с.307].

Урядова статистика за 1928 р. показує, що в трьох українських воєводствах мішані шлюби становили 15,4% всіх шлюбів, які уклали українці греко-католицького обряду (з 40933 шлюбів) [13, с.85]. У 1932 р. співвідношення було таким: при загальній чисельності 37914 шлюбів відсоток мішаних складав 15,6%. Тобто при зменшенні загальної кількості шлюбів, що укладалися, кількість мішаних зросла. У воєводствах співвідношення було таким: у Львівському воєводстві, за даними 1931 р., на 13954 шлюбів (в яких або обидві сторони або лише одна були української національності (тобто греко-католики)) суто українських шлюбів було 11554 (82,8%) і мішаних (у яких лише один із наречених українського походження) 2400 (17,2%). У порівнянні з 1928 р. кількість останніх зменшилася на 0,1%. Станіславське воєводство в 1931 р. нараховувало 12367 усіх шлюбів, із них суто українських – 11414 (92,3%) і мішаних – 953 (7,7%) (в порівнянні з 1928 р. цей відсоток зріс на 1,1%). Відповідно в Тернопільському воєводстві з 11593 шлюбів 9030 (77,9%) суто українських і 2563 (22,1%) мішаних (у порівнянні з 1928 р. вони зросли на 0,5%). Таким чином, як показує статистика, найбільше міжнаціональних шлюбів було укладено в Тернопільському воєводстві. При цьому найбільший відсоток припадає на шлюби з римо-католиками, тобто представниками польської національності. Причиною цього стала підвищена увага польських урядових структур до Тернопільського воєводства, яке займало важливе з точки зору воєнної стратегії положення на випадок війни з СРСР. Ян Заморський писав, що досягнення польської більшості на Тернопільщині дозволить політичний кордон по р. Збруч перетворити в етнографічну межу польського розселення, після чого цей кордон ніхто не зможе поставити під сумнів [24, с.4]. Одним із проявів такої політики стала інтенсивна колонізація воєводства польськими військовими й цивільними осадниками. Так, за період 1919–1926 рр. сюди прибуло 10 тисяч колоністів [31, с.37]. Саме осадництвом пояснював таку велику чисельність мішаних шлюбів у Тернопільському воєводстві С.Конрад [22, с.7].

Викликає цікавість питання схильності до міжнаціональних шлюбів жінок і чоловіків. У Галичині в 1932 р. із 34712 греко-католиків 31998 (92,2%) уклало шлюби з греко-католичками й 2714 (7,8%) з представницями інших віросповідань. У Львівському воєводстві з 12692 українців 11554 одружилася з українками (91%) і 1138 (9%) з жінками інших віросповідань (на шлюби з римо-католичками припадає 88% мішаних шлюбів). У Станіславському воєводстві з 11836 чоловіків 11414 (96,4%) вступило в суто українські шлюби й 422 (3,6%) – в мішані (99% з римо-католичками). У Тернопільському воєводстві при загальній чисельності 10184 греко-католиків наречених чоловічої статі 9030 (88,7%) уклало шлюби з греко-католичками й 1154 (11,3%) з представницями інших віросповідань (99,7% з римо-католичками) [14, с.185]. Тобто найви-

ший відсоток шлюбів чоловіків греко-католиків з жінками інших віросповідань зафіксовано в Тернопільському воєводстві.

Серед жінок у Галичині в 1932 р. із 35200 греко-католичок 31998 (91%) уклало шлюби з греко-католиками й 3202 (9%) із чоловіками інших віросповідань. Отже, чоловіки виявляють дещо меншу схильність до мішаних шлюбів, що, очевидно, можна пояснити можливістю більшого вибору нареченої чоловіком. Розподіл по воєводствах такий: у Львівському воєводстві з 12816 жінок греко-католичок суто українські шлюби уклало 11554 (90,1%) і 1262 (9,9%) – мішані (99% із римо-католиками). У Станіславському воєводстві з 11945 шлюбів українських було 11414 (95,5%) і 531 (4,4%) мішаних (із римо-католиками 98,8%), що на 1% більше, ніж у 1928 р. У Тернопільському воєводстві з 10439 українок шлюби з греко-католиками уклало 9030 (86,5%) і 1409 (13,5%) з чоловіками інших віросповідань (99,7% з римо-католиками). Загалом чисельність українок, що вступили у шлюби з представниками інших національностей, порівняно з 1928 р. зросла на 0,2%.

Шлюби відповідно до віровизнання наречених*

Віросповідання наречених	Львівське воєводство		Станіславське воєводство		Тернопільське воєводство	
	1928 р.	1932 р.	1928 р.	1932 р.	1928 р.	1932 р.
Римо-католики з греко-католиками	8,8%	8,98%	5,5%	6,3%	16,7%	16,2%
Римо-католики з православними	0,03%	0,03%	0,02%	-	0,01%	0,01%
Римо-католики з євангелістами	0,14%	0,16%	0,08%	0,11%	0,02%	0,03%
Греко-католики з православними	0,04%	0,02%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%
Греко-католики з євангелістами	0,01%	0,04%	0,04%	0,02%	0,01%	0,01%
Православні з євангелістами	-	-	-	-	-	-

* Складено за: [13; 14].

Як видно з таблиці, після римо-католиків найбільш поширеними є шлюби греко-католиків із православними й дещо менше з євангелістами. У римо-католиків (особливо у Львівському й Станіславському воєводствах) значний відсоток шлюбів з євангелістами, який має тенденцію до зростання. Православні як чоловічої, так і жіночої статі рідко вступають у мішані шлюби й переважно з греко-католиками, при повній відсутності таких шлюбів з євангелістами. Безумовно основну роль тут відіграли відмінності в обрядах.

Важливим для нас є встановлення місця проживання людей, що вступили в мішані шлюби. Три українські воєводства нараховують 41474 греко-католицьких шлюбів (чистих і мішаних). З цього на село припадає 38196 усіх шлюбів і 5274 (13,8%) мішаних, а на місто з 3278 всіх шлюбів 1128 (34,4%) мішаних [23, с.6]. Такий великий відсоток міжетнічних шлюбів у місті пояснюється багатонаціональним складом населення, що створювало більші можливості, ніж у сільській місцевості, для міжнаціональних контактів.

Укладення мішаних шлюбів регулювалося Кодексом канонічного права, проголошеного папою Бенедиктом XV ("Providentissima Mater Ecclesia") 27 травня 1917 р. Згідно з ним церква допускала мішані шлюби за таких умов: 1) якщо цього вимагають важливі причини; 2) некатолицька сторона перед шлюбом при двох свідках підпише два зобов'язання: а) що ніколи не буде заважати католицькій стороні визнавати свою віру й виконувати свої релігійні практики; б) всі діти мають бути хрещені лише в католицькій церкві й виховуватися тільки по-католицьки; 3) є моральна впевненість у

виконанні присяги. Крім того, католик повинен сприяти наверненню некатолика. Канон 1064 закликає, щоб ординарії і душпастирі, по можливості, стримували вірних від мішаних шлюбів [28, с.46]. Якщо обоє наречених католицької віри, але різних обрядів, вінчав їх парох нареченої. Коли шлюб брала католицька сторона з некатолицькою, релігійний обряд не здійснювався, а лише процедури, необхідні при укладенні шлюбу.

Проблема шлюбів між представникам різних віросповідань (а за даних умов це рівнозначно різним національностям) стала предметом обговорення на конференції українських єпископів, що відбулася 8 жовтня 1928 р. у Львові. Керуючись поставами “Concordii” (1863 р.), єпископи підтвердили заборону чинити перешкоди шлюбом між греко-католиками й римо-католиками, якщо наречені виконали всі умови, передбачені канонами. Усі діти, народжені в таких родин, мали виховуватись у обряді родичів за статтю. Для уникнення суперечностей в родин, де батьки були різних віросповідань, єпископ надавав дозвіл відзначати свята й пости в одному й тому ж обряді (тобто в обряді одного з батьків), що, однак, не означало зміну обряду іншою стороною. У шлюбах, де батько був греко-католик, усі діти повинні приймати обряд батька [3, арк.7].

Така підвищена увага церкви до мішаних шлюбів пояснювалася тим, що церква була сторожем міцності сім’ї й мала великий вплив на весь уклад сімейного життя, а тому усвідомлювала її значення для збереження морального здоров’я нації. Міжконфесійні шлюби, безперечно, мали негативний вплив на останнє. Адже більшість сучасних дослідників небезпідставно розглядає міжетнічні шлюби як форму добровільної асиміляції [27, с.268].

Незважаючи на існування відповідних документів, що регулювали порядок укладання міжконфесійних шлюбів і подальше життя сім’ї, вони викликали негативну реакцію в суспільстві й засуджувались українською і польською сторонами. Це проявлялось у різних формах. С.Конрад згадує про жіночий конгрес у Станіславі, який засудив тих жінок, котрі задля особистих вигод і матеріальної користі стають матерями й виховательками чужих молодих поколінь [23, с.6]. Польська влада розглядала мішані шлюби як один із засобів перетягання поляків греко-католиків на римо-католицизм. Однак, незважаючи на це, Союз організацій народів Східної Малополющі вказував на потребу ускладнити укладення мішаних шлюбів [7, арк.123]. Причина цього в тому, що такі шлюби були небезпечними для “польського стану посідання” [17, с.3]. У звіті Долинського повітового староства стверджувалося, що частина польського населення в містах і сільських гмінах унаслідок мішаних шлюбів стає з погляду польської національної свідомості індуферентним, а частково підлягла навіть цілковитій українізації попри збереження римо-католицького обряду [9, арк.21]. Тобто мішані шлюби сприяли не тільки колонізації українського населення, але й українізації польського.

Про наслідки таких шлюбів для українців писав С.Рудницький: “Комбінація з чужими народами доводить тільки до розплоджування надійних кандидатів на всяких “інтернаціоналістів”, коли не приносить найлютіших ворогів всього, що українське” [30, с.307]. Перераховуючи причини зміни обряду населенням Галичини, український священник о. І.Жигаль називав як одну з них заміжжя українських жінок із поляками. Чоловік чи батько поляк не хотів мати у своїй родині дітей двох віросповідань і подвійних свят і тому примушував дружину й дітей змінити обряд: “Не раз наречений виразно каже, що мусиш перейти на польське, бо я в церкві не буду шлюбу брати” [8, арк.3]. І справді, значна частина переходів спровокована саме міжконфесійними шлюбами. Так, у Львові Софія Дулямба, православна за віросповіданням, при першому шлюбі з римо-католиком змінила віросповідання на римо-католицизм, а в другому шлюбі з греко-католиком на греко-католицизм [1, арк.149].

Серед причин мішаних шлюбів можна виділити такі: 1) низька національна свідомість; 2) низька протидія з українського боку; 3) матеріальні чинники (прагнення

отримати посаду, багатство нареченої (нареченого)) [11, арк.16]. Щоб не допустити зміни віросповідання, католицькі священники (як грецького, так і латинського обряду) іноді йшли на порушення приписів. Наприклад, у Львові було дозволено шлюб між євангелістом Християном Йосифом Гіярдом і греко-католичкою Марією Костів у великодній тиждень (в іншому випадку вони погрожували взяти шлюб у священника-євангеліста) [2, арк.119].

Досить часто зустрічалися скарги греко-католицьких парохів на порушення, допущені римо-католицькими священниками, при вінчанні наречених різних обрядів. Найтипівішими були випадки, коли наречені вінчалися без відповідних документів (тобто метрик, які засвідчували згоду парохів на шлюб) або римо-католицький священник вінчав наречених без сповіді в церкві [5, арк.51–64]. При цьому староства здійснювали тиск на священників і змушували видавати метрики [4, арк.15]. У Бережанах латинський священник не приймав на сповідь перед шлюбом греко-католика, оскільки той не змінив обряд. А в Кам'янці Струмилової вимога римо-католицького священника до нареченого греко-католицького віросповідання змінити обряд призвела до розриву шлюбу [6, арк.5, 37]. Водночас серйозні конфлікти виникали при зміні римо-католицизму на інший обряд чи віросповідання. Так, газета "Діло" фіксує випадок, коли Анастасія Городянська, римо-католичка з Буцнева, при шлюбі з греко-католиком оголосила про зміну обряду, то була, за поданням місцевого латинського пароха, покарана двотижневим арештом, а отця-декана, який прийняв зголошення, покарано грошовим штрафом із заміною на 10 днів арешту [16, с.3]. Щоб перешкодити мішаним шлюбом, застосовувались економічні санкції. На Тернопільщині сторож місцевої школи, римо-католик за віросповіданням, який виявив бажання одружитися з греко-католичкою, не тільки втратив роботу, але й мав серйозні труднощі з отриманням нової [5, арк.20].

Великою мірою наслідки мішаних шлюбів в етнічному плані проявляються на другому поколінні, тобто на дітях. Від їх національної свідомості залежить доля груп, що контактують. У 1932 р. кількість дітей від міжнаціональних шлюбів складала 8050. Важливим стає віросповідання цих дітей, яке фактично рівнозначне національній приналежності. Релігійна приналежність, у даний період, визначає суспільний статус людини. За умов, коли пануючою нацією була польська (а приналежність до польської національності визначалася сповіданням римо-католицизму), безперечно, вияв належності до неї відкривав більші можливості для дитини в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Склалася традиція, коли сини, народжені в мішаних шлюбах, успадковували обряд батька, а доньки – матері [25, с.65]. Вона загалом зберігалася і в міжвоєнний період, оскільки в передшлюбному протоколі, при зміні одним із наречених віросповідання, вказувалося "щоби сподіваних дітей *обою* полу в греко-католицькій вірі хрестити і виховувати" [1, арк.240]. Ця традиція була зафіксована у відповідних церковних приписах. Насправді цей принцип досить часто порушувався. Статистика показує, що 54% дітей в сім'ях, де батько був римо-католиком, незалежно від віросповідання матері сповідували римо-католицизм і 48,5% дітей в сім'ях, де мати римо-католичка [14, с.222]. Це свідчило про те, що римо-католики в мішаних шлюбах виявляють значно вищий асиміляційний вплив, ніж представники інших віросповідань.

Перші суперечності виникали вже на початковому етапі. При хрещенні як греко-католицькі, так і римо-католицькі священники намагалися охрестити таких дітей у своєму віросповіданні. У Рожнятові хрещення греко-католицьким священником двох дітей, в яких один із родичів був римо-католиком, стало приводом для довготривалого конфлікту з латинським парохом [12, арк.201]. У результаті хрещення дітей з міжетнічних сімей тільки в парафії Могильниця Тереховлянського повіту кількість "крадених душ" за рік склала 124 [10, арк.43]. Це ще більше загострювало конфлікт.

На наступному етапі в процес втручаються вчителі [18, с.4]. Польська влада навмисно зараховувала дітей з міжконфесійних шлюбів до польської національності. У 1922 р. Польська шкільна повітова рада в Коломиї заборонила управі української приватної школи ім. Ольги приймати дітей римо-католицького обряду, навіть тих, які почували себе українцями і їх родичі були української національності [15, с.5]. Водночас дітей з мішаних шлюбів залучали до відвідання такого обов'язкового предмета як релігія. У містечку Радимно (Перемишлянський повіт) управитель школи погрожував батькам із мішаних шлюбів виключити дітей зі школи, якщо вони не відвідуватимуть латинську релігію [19, с.4]. У Миколаєві до цього ж на батьків накладалися грошові покарання [20, с.2]. Такі акції дозволяли штучно завищити чисельність польських дітей. На основі п.18 виконавчого розпорядку із 7 січня 1925 р. для того, щоб утворити школу для певної національності, вона повинна була охоплювати не менше 25% громади. Через утворення утравістичних (двомовних) шкіл також здійснювалася полонізація українських дітей. Ще одним суттєвим наслідком мішаних шлюбів, на думку В.Охримовича, стала поява особливої групи українського суспільства – латинників (українців римо-католицького віросповідання) [29, с.20].

Отже, мішані шлюби займали важливе місце в етнічних процесах Галичини міжвоєнного періоду. З одного боку, вони стали свідченням етнічного зближення та подолання релігійної нетерпимості, з іншого, – підставою для подальшого поглиблення суперечностей у різних сферах суспільного життя. Однак останнє стало швидше виявом політизації проблеми урядовими й церковними структурами. Слід виокремити такі тенденції: зростання чисельності мішаних шлюбів, їх перевага серед населення міст, асиміляційний характер міжнаціональних шлюбів і висока здатність до асиміляції римо-католиками представників інших віросповідань.

1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ). – Ф.201, оп.4 а, спр.3346 з.
2. ЦДІАЛ. – Ф.201, оп.4 а, спр.3346 о.
3. ЦДІАЛ. – Ф.358, оп.1, спр.165.
4. ЦДІАЛ. – Ф.408, оп.1, спр.47.
5. ЦДІАЛ. – Ф.408, оп.1, спр.48.
6. ЦДІАЛ. – Ф.408, оп.1, спр.155.
7. ЦДІАЛ. – Ф.462, оп.1, спр.222.
8. Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). – Ф.2, оп.1, спр.764.
9. ДАІФО. – Ф.2, оп.1, спр.1053.
10. ДАІФО. – Ф.2, оп.1, спр.1566.
11. ДАІФО. – Ф.2, оп.1, спр.2068.
12. ДАІФО. – Ф.201, оп.1, спр.1420.
13. Statystyka polski. Serja A. – Tom 27. Małżeństwa, urodzenia i zgonu. – Warszawa: Główny urząd statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, 1934. – XVII+132 s.
14. Statystyka polski. Serja C. – Zeszyt 102. Małżeństwa, urodzenia i zgonu. – Warszawa: Główny urząd statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, 1939. – 228 s.
15. Новинки // Діло. – 1922. – 2 вересня.
16. Поліційні, адміністративні і військові надужиття // Діло. – 1923. – 27 липня.
17. Зойк вшехпольської гієни з Городка // Діло. – 1924. – 16 січня.
18. Дописи // Діло. – 1925. – 4 лютого.
19. Новинки // Діло. – 1925. – 26 лютого.
20. Качаровський М. Причиною до шкільних надужитть // Діло. – 1925. – 10 березня.
21. Застрашаючі цифри // Діло. – 1930. – 30 січня.
22. Конрад С. Мішані подружа в світлі чисел // Мета. – 1934. – 18 листопада.
23. Конрад С. Мішані подружа в світлі чисел // Мета. – 1934. – 16 грудня.
24. Zamorski J. Zmiana granic wojewódzkich // Słowo Polskie. – 1924. – 14 sierpnia.
25. Безсторонний І. Об'єктивний поглядь на отношения обрядови въ Восточной Галичине. – Львовь: В друкарнь Товариства им. Шевченка, 1893. – 116 с.
26. Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. – М.: Наука, 1973. – 284 с.
27. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.
28. Лакота Г. Подруже право в новім кодексі церковнім. – Жовква: Печатня оо. Василіан, 1921. – 144 с.

29. Охримович В. Русини-латинники. – Львів: Накладом автора, 1912. – 25 с.
30. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? / Упор. передмова О.І.Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 416 с.
31. Смолей В. Польське цивільне і військово аграрне посадництво у Західній Україні: історико-правовий контекст 1919 – 1939 рр. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 112 с.

The article shows one of the forms of interethnic contacts – international marriage. Particularly the author explores the show of this phenomenon in the conditions of Galicia of interwar period. Main attention is concentrated on the following questions: the reasons of interethnic marriages and its influence on ethnic processes in the region; attitude to the problem of polish and Ukrainian side; eliciting of the link between ethnic and confessional factors in international marriages.

Key words: ethnic processes, international marriages, assimilation, nationality, religion.

УДК 39(477.85/.87)

ББК 63.52(4 Укр)

І.Ф. Дмитрук

ГУЦУЛЬЩИНА В ЕТНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Стаття присвячена вивченню етнографічних досліджень Гуцульщини, написаних діаспорними українськими вченими в країнах Західної Європи й Америки. У роботі висвітлені основні напрямки дослідження вчених діаспори. Стаття характеризує також діяльність гуцульських товариств і їхні здобутки в збереженні та пропагуванні гуцульських традицій.

Ключові слова: Гуцульщина, діаспора, еміграція, асиміляція.

Складні політичні та соціально-економічні умови, що склалися в Україні в кінці XIX – на початку XX ст., призвели до того, що значна частина українського населення змушена була емігрувати за кордон. Покидаючи рідну землю, українці прагнули зберегти свої традиції та звичаї.

Багатими на унікальні духовні традиції і специфічну матеріальну культуру є гуцули, які змогли в еміграції об'єднатися в товариства й організували численні наукові осередки, які публікували різноманітні етнографічні розвідки, наукові монографії й узагальнюючі праці з етнографії Гуцульщини.

Проблема етнографічного вивчення Гуцульщини в українській діаспорі є недостатньо дослідженою у вітчизняній історичній науці. Це пояснюється, в першу чергу, тим, що в Радянському Союзі емігранти підпадали під штамп “зрадників батьківщини” й тому наукові праці, написані діаспорними дослідниками, для вітчизняних учених були недоступними.

Після проголошення незалежності нашої держави дослідники отримали можливість співпрацювати з діаспорними осередками й ознайомитися з етнографічними працями про Гуцульщину. Незважаючи на це, в Україні бракує узагальнюючої праці, де було б проаналізовано діаспорні етнографічні дослідження Гуцульщини. Лише П.Арсенич, І.Пелипейко [1; 27] та О.Малицький [24] у своїх наукових розвідках побіжно торкаються даного питання.

Тому мета роботи полягає в тому, щоб вивчити й проаналізувати основні етапи та види етнографічного дослідження Гуцульщини в західній українській діаспорі.

Діаспорні дослідження етнографії Гуцульщини велися в кількох напрямках. Зокрема, це були дослідження в рамках українських культурно-просвітницьких товариств, які виникли в середині XX ст. у США, Канаді та країнах Західної Європи; в спеціалізованих часописах та узагальнюючих працях, які публікувалися за кордоном, а також у спеціальних монографіях і художніх творах, які написані науковцями й письменниками західної української діаспори. Відповідно до цього поділу ми й спробуємо проаналізувати наукову розробку даної проблеми.